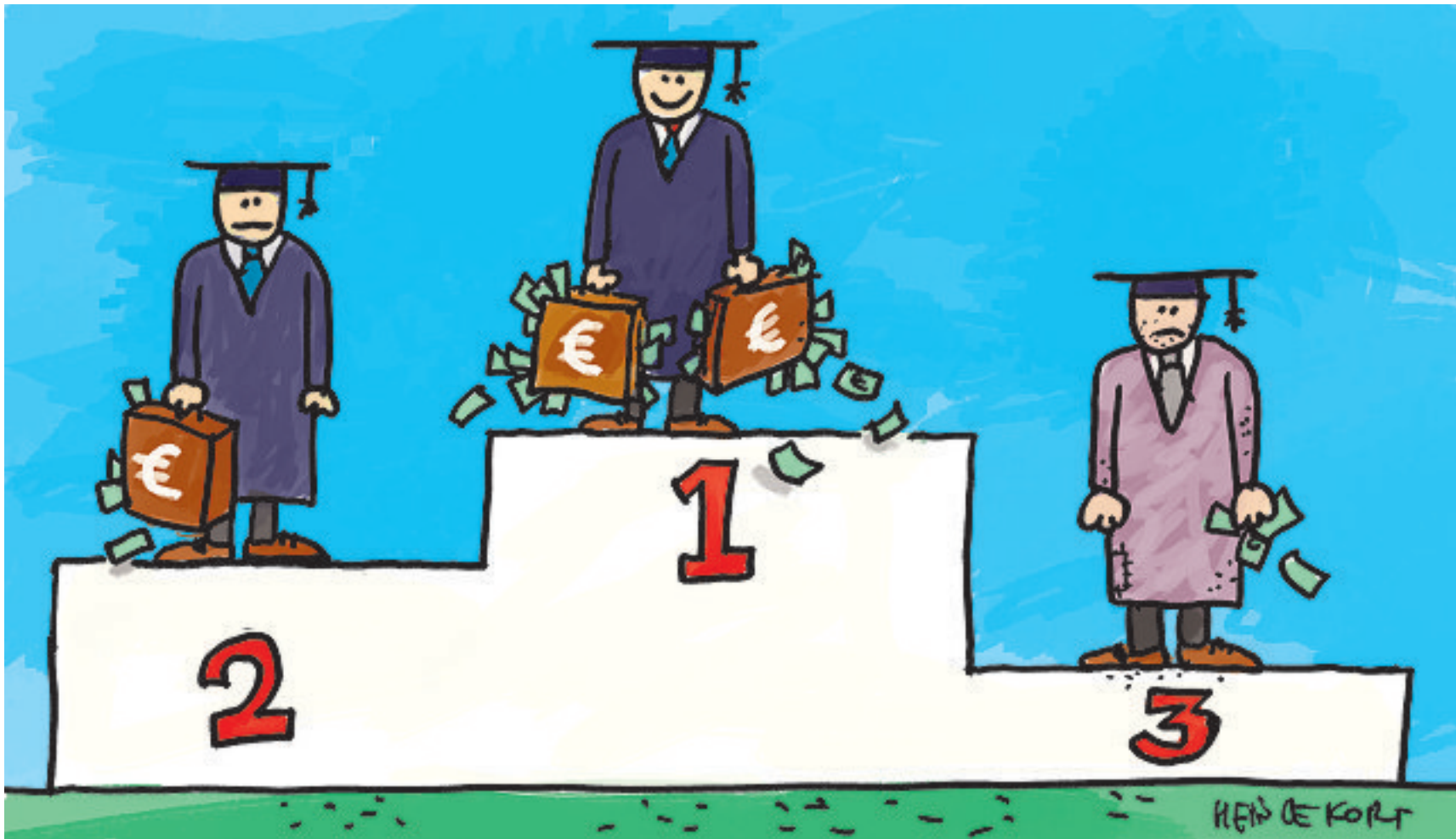

Als Nederland internationale topuniversiteiten wil, moet het kabinet hoger collegegeld toestaan

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

Coen Teulings is universiteitshoogleraar economics, institutions and society, Universiteit Utrecht. Reageer via expert@fd.nl

Studeren in het buitenland wordt steeds gewoner. In Nederland is het aantal buitenlandse studenten de afgelopen tien jaar verdriedvoudigd. Inmiddels komt één op de zes studenten van buiten ons land. In Denemarken, Zweden, Duitsland, Frankrijk en België is het beeld niet anders. Mede hierdoor stijgt het aantal studenten snel, sneller dan de hoeveelheid geld die de overheid de universiteiten ter beschikking stelt. Vroeg of laat keert de wal het schip. Het is dus tijd voor bezinning.

De internationalisering van het hoger onderwijs is een wereldwijd verschijnsel. De VS zijn de koploper in deze markt. Het Amerikaanse hoger onderwijs is de afgelopen decennia dramatisch veranderd. Er zijn vier belangrijke trends. Rond 1950 zochten de meeste Amerikaanse studenten hun alma mater nog dicht bij het ouderlijk

huis. Harvard aan de oostkust en Stanford aan de westkust hadden elk hun eigen thuismarkt. Die tijd is voorbij. Tegenwoordig vissen beide universiteiten in dezelfde vijver, ook al liggen ze duizenden kilometers uit elkaar. Ook zijn de verschillen tussen de studentenpopulaties van universiteiten sterk toegenomen. De universiteiten met de beste reputatie trekken de beste studenten, de subtoppers trekken de subtop van de studenten, enzovoort.

Daarnaast zijn de uitgaven aan onderwijs tussen universiteiten steeds verder uiteen gaan lopen. De beste universiteiten geven veel meer uit dan het gemiddelde, tot wel honderdduizend dollar per student per jaar. Een Nederlandse universiteit geeft ongeveer tienduizend euro uit. Omdat de beste studenten in Amerika aan de beste universiteiten studeren, wordt er dus in het onderwijs voor de beste studenten veel meer geïnvesteerd dan in dat voor de gemiddelde student. En veel meer dan in Nederland.

Tot slot zijn de verschillen in het 'officiële' collegegeld tussen universiteiten sterk toegenomen. Een topuniversiteit kost tegenwoordig rond zestig duizend dollar per jaar, nog steeds veel minder dan de kosten. Overigens is het feitelijke collegegeld gemiddeld veel lager, omdat alleen studenten met welgestelde ouders het volle pond betalen. Voor zeer getalenteerde studenten uit de achterbuurten van Chicago is een topuniversiteit nagenoeg gratis.

Al deze ontwikkelingen vloeien logisch voort uit de kenmerken van de markt voor hoger onderwijs. Studenten gaan naar de universiteit, enerzijds om wat te leren, en anderzijds omdat het logo op de examenbul van een goede universiteit het toegangkaartje is voor

de best betaalde banen. Wie toegang krijgt tot Harvard en vervolgens de studie met goed gevolg afrondt, moet in de ogen van potentiële werkgevers wel het neusje van de zalm zijn.

REPUTATIE

Studenten streven er dus naar op de best mogelijke universiteit te worden toegelaten. Dat leidt vanzelf tot een uitsortering van de beste studenten naar de beste universiteiten. Omdat een topuniversiteit leidt tot een goed-betaalde baan, zijn studenten bereid daarvoor veel te betalen en ver te reizen. Dus hebben die universiteiten een ruim budget, waardoor ze het beste onderwijs kunnen aanbieden en hun reputatie in stand houden.

Een topuniversiteit bewaakt zijn reputatie als een leeuw. Hoewel topuniversiteiten geen winstgerichte instellingen zijn, is de onderlinge concurrentiedruk groot. En omdat een universiteit alleen top is als zij ook de allerbeste studenten trekt — dat wil zeggen: niet noodzakelijkerwijs de studenten met rijke ouders — is er een uitgebreid systeem van beurzen en kortingen op het collegegeld voor briljante studenten met minder vermogende ouders.

Het is een zelfversterkend proces: goede reputatie, goede studenten en hoog collegegeld, dus veel geld voor goed onderwijs, en dus een goede reputatie. Dit proces heeft de afgelopen veertig jaar tot een steeds verdere differentiatie tussen universiteiten geleid. Voor de student blijkt het collegegeld van een topuniversiteit een goed renderende investering te zijn.

Vergelijk dit met de situatie in de EU. Van de twintig beste universiteiten op de bekende Shanghai-ranglijst zijn er

zestien Amerikaans, drie Brits en één Zwitsers. Na de brexit heeft de EU dus geen enkele universiteit in de top 20. Bij de top 40 is het beeld nauwelijks anders: slechts twee zijn afkomstig uit de EU (de Sorbonne en Kopenhagen).

De sterke groei van het aantal internationale studenten in de EU wijst erop dat de trends in de Verenigde Staten van de afgelopen veertig jaar zich de komende jaren in de EU zullen voordoen.

De beste studenten gaan op zoek naar de beste universiteiten. Een Europese topuniversiteit zal per student meer aan onderwijs moeten uitgeven om zijn reputatie te kunnen waarborgen, maar kan daarvoor dan ook een hoger collegegeld vragen.

EXTRA GELD

Nederland heeft goede papieren om aan deze race mee te doen. Maar geeft Den Haag de universiteiten daarvoor de ruimte? De politiek heeft Kamerbreed (inclusief onderwijspartij D66) duidelijk gemaakt dat er niet meer geld op tafel komt.

Je kunt dat kortzichtig noemen (investeringen in universitair onderwijs renderen immers goed), maar je kunt er ook begrip voor hebben: veel kiezers hebben de zorg hoger op hun prioriteitenlijstje staan.

Het extra geld dat nodig is voor de race naar de top moet dus komen uit hogere collegegelden voor het beste onderwijs. Dan moet de politiek de universiteiten daarvoor wel de ruimte bieden door differentiatie van het collegegeld toe te staan.

De baten van topuniversiteiten binnen onze landgrenzen zijn hoog. Het succes van Boston is daarvan het levende bewijs. Het zou zonde zijn als Nederland die kans liet lopen.

Voor studenten blijkt hoger collegegeld van topuniversiteit een goed renderende investering te zijn